

Andrew Morton

ELIZABETH & MARGARET

WINDSORI ÕDEDE INTIIMNE MAAILM

INGLISE KEELEST TÕLKINUD KRISTA KALLIS

Originaali tiitel:
Andrew Morton
Elizabeth & Margaret
Grand Central, 2021

Toimetanud Hele Pärn
Kujundanud Siiri Timmerman

Copyright © 2021 by Andrew Morton
Tõlge eesti keelde © Krista Kallis ja Tänapäev, 2021
ISBN 978-9916-17-100-4
www.tnp.ee

Trükitud AS Pakett trükikojas

Alile ja Lydiale: õdedele ja sõpradele igaveseks!

SISUKORD

	Sissejuhatus: õde, sõber, kohtunik	7
1	Päikese ja Kuu tõus	15
2	Õed sõjas	45
3	Armastus soojas kliimas	74
4	Pikk hüvastijätt	105
5	„Halb või hullumeelne”	132
6	„Mu kallis peaminister”	165
7	Prints ja <i>showgirl</i>	193
8	„Seks, seks, seks”	223
9	Lahe Britannia	250
10	„Vihkan sind”	268
11	„Mu kallis ingel”	286
12	Roosinupp ja tema roos	315
	Tänuavaldused	342
	Märkused	344
	Fotode kasutusload	366

SISSEJUHATUS

Õde, sõber, kohtunik

Nüüd oli kõik teisiti. Enam polnud tegu selle ja tolle „Lilibetiga”, kahe õe sundimatu mitteametlikkusega, millega nad astusid ühiselt maailmale vastu. Nüüd oli nende vahel tunda distantsti, väga hoolikalt mõõdetud ja vaevutuntavat, kuid siiski vahemaad. Omavahel koos olles see vahemaa kadus. Kuid kui neid ümbritsesid teenijad ja muud inimesed, siis valitses ametlikkus. Kui teised juhtusid ütleva „teie õde”, siis nähvas printsess Margaret kõrgilt: „Te mõtlete kuningannat.” Kunagi magasid nad ühes toas; nüüd eraldas neid terve hulk igavaid paberimäärijaist väravavahte, kes alates printsess Elizabethi hiljutisest valitsejaks tõusmisest mõõtsid iga minutit ta tihedast päevakavast. Enam ei tulnud kõne alla ette teatamata sisse tormata, komme, millest nende onul Louis Mountbattenil – sõjakangelasel, nõuandjal, intriigaanil ja üleüldse igapidi sekkujal – oli raske lahti saada.

Margaret oli oma hetke hästi valinud. Sel talvisel detsembrikuu päeval 1952. aastal vaatas uus kuninganna üle kroonimispidustuste üksikasju, enne kui suundus perekonna iga-aastasele jõulukokkusaamisele Sandringhamis. Punases livrees teenija juhatas Margareti mööda Canalettodest ja Gainsborough’ maalitud Diana ja Aktaioni portreest, kuulutades kombekohaselt

printsessi saabumist, ja alles siis võis ta siseneda Buckinghami palee külluslikult sisustatud Belgia sviiti. Margaret kõnetas oma õde tiitliga „ma’am” enne ujeda reveransi tegemist ja suudles Lilibetti mõlemale põsele. Siis võttis ta õe nõudmisel istet elutoas kuldse siidiga kaetud lamamistoolil. Igasuguse kahtluseta nägid nad välja nagu õed, mõlemad tagasihoidlikus päevakleidis, mida kaunistasid pärliread ja sobivalt valitud pross. Lapsepõlves riie-
tasid hooldajad neid ühtmoodi. Aeg-ajalt kordus see komme nüüdki veel.

Margaretil oli vaja südant puistata. Ta ütles õele, et on ar-
munud lennuväekolonel Peter Townsendi, nende isa teenistuses
olnud õukondlasesse, kel oli nüüd kulutuste üle kontrolöri iid-
ne amet kuninganna-ema majapidamises, mis tähendas, et ta
oli tähtsuselt teisel kohal hiljuti lehestunud monarhi igapäevaste
haldusküsimuste lahendamisel. Pikk, sale, läbitungivalt teravate
hallikassiniste silmade ja vankumatu vaatega oli ta läbi ja lõh-
ki hurmur – ja teenekas sõjakangelane veel peale selle. Ta oli
üks „noist vähestest”, pilootidest lahingus Britannia pärast, kes
päästis rahva natside vallutusest, tema sinist kuningliku õhuväe
vormi kaunistasid medalid, mis andsid tunnistust ta vaprustest.

Nende isa, kuningas George VI enneaegselt surmast saa-
dik sama aasta veebruaris, oli Margaret üha enam toetunud
Townsendile, kui püüdis toime tulla teda vallanud pimedusega.
Viski, tabletid, rahustid ja sigaretid ei olnud valu leevendamisel
eriti abiks. Näis, et vaid Peter – rahustav, kindlameelne ja õrn –
suutis ta meeleolu helgemaks muuta.

Vastastikune tõmme oli tekkinud ammu enne kuninga surma.
Surm lähendas neid veelgi. Noil varasematel muretutel aegadel
ajaskord Margaret Peteri naerma, mees aga pani teda end turvaliselt

ja kaitstuna tundma. Nad usaldasid ja lohutasid teineteist ning lõpuks kasvas sõprus millekski enamaks – palju enamaks.

Õe juurde tulema ei ajendanud Margareti mitte asjaolu, et Peter oli kuusteist aastat temast vanem ja et tal oli kaks kooliealist poega. Ei, põhjus, miks ta seal istus, käed kokku pandud, tõsine, ilma talle omase teatraalsuseta, oli saada selgust tagajärgedes, mida toob kaasa Townsendi cesseisev lahutus oma naisest Rosemaryst.

Sestpeale kui mees läinud aasta novembris lahutusavalduse sisse andis, olid nad vaikselt, eraviisiliselt ja ääri-veeri arutanud ühist elu millalgi kauges tulevikus. Ehkki mees oli – vähemalt avalikkusele mõeldud loos – süütu osapool, polnud pääsu faktist, et Peter Townsendist oli nüüd saamas lahutatud mees. See sõna rippus nende vahel kui splindita granaat, kuna mõlemad mõistsid selle kohutavat tähendust. Saatuse ironiana kerkis asi õdede vahel esimest korda üles Belgia sviidis, kus elas nende onu David, Edward VIII, oma üürikesel valitsusajal, enne kui loobus troonist oma armastatu, kaks korda lahutatud ameeriklanna Wallis Warfield Simpsoni tõttu.

1772. aastast pärineva kuninglike abielude seaduse kohaselt pidi printsess Margaret, kes oli prints Charlesi ja printsess Anne'i järel trooni pärimise järjekorras kolmas, saama kuningannalt loa enne abiellumist ükskõik millise mehega, rääkimata siis lahutatud mehest. Mõlemad teadsid, et nende kiriku õpetus on lahutuse suhtes vaenulik. Usu kaitsjana olid kuningannal standardid, millest ta ei võinud kõrvale kalduda. Tõepoolest, kui kuninganna Mary, kes nüüd oli haige, oleks saladusse pühendatud, teadsid mõlemad, milline oleks otsus olnud. Nad võisid ta sõnu juba praegu kuulda.

Kuid ajad olid muutumas. Kas Lilibet annab oma nooremale õele, kes praegu oli troonijärjekorras kolmas, loa abielluda lahutatuga? Ta hoidis Margareti õnne – ta elu – oma pehmes roosas pihus. Suur õde oli terve elu teda arvustanud. Nüüd, mil ta oli kuninganna, valitses ta tema elu. See oli ülitähtis otsus, mis määrab ja kujundab kummagi naise elu ja reputatsiooni igaveseks.

Margaret jälgis tähelepanelikult oma õde, olles imestunud, et too polnud pärast ta lühidat sündmuste kirjeldust rohkem üllatunud. Kuigi Margareti arvates olid nad Peteriga olnud diskreetsed, siis ilmselt polnud nad olnud seda piisavalt, ja küllap olid jutud liikvele läinud.

Kui ta õel oli olemas vähemalt ettekujutus toimunust, siis teised tulid lagedale aina uute üksikasjadega.

Kuigi kuninganna ei reetnud oma tundeid, oli see ebameeldiv uudis, mis pealegi sattus nii lähestikku juunisse kavandatud kroonimisega. Miski ei tohtinud juhtida tähelepanu kõrvale sellelt hetkelt, mida paljud pidasid suverääni valitsemise kõrgpunktiks ja määravaks momendiks. Ta teadis Peter Townsendi ja mees meeldis talle, ta hindas mehe rahulikku käitumist oma sageli riiaaka isa, kuningas George VIga, kes härdushetkedel nimetas sõjakangelast pojaks, keda tal polnud kunagi olnud.

Kuningannal oli, mille üle mõelda. Ta polnud enam ainult Margo suur õde. Ta oli kuninganna, kel tuli täita konstitutsiooniga ettenähtud kohustusi. Margaret ei palunud ametlikult luba abiellumiseks. Veel. Ta lootis, et Peter kaasataks rohkematesse perekondlikesse koosviibimistesse, sillutamaks teed, et teisedki näeksid temas sobivat kandidaati. Nad olid valmis asju järk-järgult võtma. Margaret vihjas õele, et ta oleks nõus pigem selliste väikeste vastutulekutega kui täiemahulise toetusega abielule.

Elizabeth vaatas aknast välja palee aeda. Margaret naeratas sisimas, teades, et ta õel oli kombeks enne otsuse tegemist aknast välja vaadata. Kaminasimsil kõlavalt tiksuva Sevres'i kella helide saatel ütles kuninganna õele, et tal on üks idee.

Elizabeth & Margaret

1

Päikese ja Kuu tõus

Vast ainus asi, mis Davidit ja Bertied täielikult ühendas, oli suur huvi moe vastu. Üks oli silmatorkav riietuja, kes eelistas fääri sviitmeid, kahevärvilisi kingi ja ülespööratud sääreotstega pükse. Teine riietus konservatiivsemalt ning keskendus kostüümi või ülikonna rätsepatööle, veetes ateljeedes moekunstnike ja juurdelõikajate seltsis tunde, visandades kavandeid ja katsetades uusi ideid õukonna riietuse, riiklike tähtpäevade ja isegi pantomiimikostüümide jaoks.¹

Välja arvatud selline ühisosa, olid nad oma käitumiselt ja iseloomult täiesti erinevad; ühte kasvatati päikesepaiste, teist varju jaoks. Üks oli nooruslikum ja lõbusam, sileda, harva žiletti vajava nahaga ja kõhna kehaehitusega, kuid energilise kõnnaku ja vaimulaadiga. Teine oli õrnuke, närviline, kalduv ohjeldamatutele vihahoogudele, kannatas suure hulga kurnavate haiguste käes, alates maohädadest kuni tugeva kogelemise, pideva silmapilgutamise ja tõmblusteni, millest ta suu rippu vajus. Üks pidas pidu koiduni, võrgutas vallalisi – ja abielus – naisi ja põlgas oma isa. Teine kuuletus isa palvele, astudes mõistlikku abiellu ning järgides enam „juurdunud kuninglikku stiili”. Isa kurtis alati, et üks laps „käib mööda valesid radu”, samas kui teine põlistab monarhia õiget

palet, milleks on „unistusetalolise kodususe eeskuju”². Isegi Wallis Simpson, Walesi printsi Ameerika armuke, märkas kahe venna vastandlikku iseloomu: tema armastaja oli „üleni tulvil entusiasmi ja sõnaseadmisoskust ... Yorki hertsog [oli] vaikne, häbelik.”³

Nende kahe venna – Davidi, vanema poja ja Windsorite dünastia pärija, ja Bertie, temast vaid kaheksateist kuud noorema venna – tehtud valikud kujundavad väga otseselt Windsorite koja tulevikku ning muudavad selle käigus põhjalikult Bertie tütarde, Elizabethi – Lilibeti, nagu teda perekonnas kutsuti, – ja Margareti saatust. Nende vanaisale, kuningas George V-le, langes osaks kohutav ettekuulutus oma perekonna tuleviku kohta, kui ta pühitses 1935. aastal oma hõbejuubelit. Nüüd, mil ta vanim poeg ja pärija, Walesi prints, oli neljakümneaastane ning polnud sugugi lähemal abiellumisele ja dünastia kindlustamisele, märkis kuningas kahetsusega: „Pärast minu surma hävitab poiss (tulevane Edward VIII) end kaheateistkümneme kuuga. Palun jumalat, et mu vanim poeg ei abielluks ega saaks ealeski lapsi, ja et midagi ei tuleks Bertie ja Lilibeti ning trooni vahele.”⁴

Kuninga palvet võeti kuulda. Edward VIII troonist loobumine, et abielluda kaks korda lahutatud ameeriklanna Wallis Warfield Simpsoniga, muutis ta venna ja venna tütarde elu ning perekonnadünaamikat igaveseks. Nende onu otsus seadis nad kindlalt monarhia eluaegsesse haardesse, kujundades edaspidi seda, kes nad on ja kelleks saavad.

Nii nagu Davidi ja Bertie puhul, on avalikus ettekujutuses iga Windsorite dünastia põlvkonda jälitanud vari. Kuningliku pere hea liige versus halb. Mässumeelne ekstravert versus mõistlik introvert. Täiesti aus ja otsekohene William ja kontrollimatu laps Harry. Tagasihoidlik Diana ja tormakas ja labasevõitu Fergie.

